

Kirjallinen asiantuntijalausunto **EDUSKUNNAN TALOUSVALIOKUNNALLE**

Asia: U 63/2016 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla

Teema: Valtioneuvoston jatkokirjelmä (UJ 38/2018 vp) eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla.

+++

Kiitän mahdollisuudesta lausua asiassa koskien jatkokirjelmää (perusmuistio) ja Suomen kannanmuodostusta.

Parhaiten kotimaisen ja eurooppalaisen, elinvoimaisen sisältötuotannon päämäärää voidaan direktiiviehdotuksen avulla edistää:

- Kannattamalla direktiivin **11 artiklassa** määriteltyä **lehtijulkaisujen suoja**a, johon liittyy myös tekijöiden oikeus korvauksiin ja muodostamalla Suomessa tähän ehdotukseen **myönteinen kanta** kielteisen sijaan.
- Säättämällä direktiivin **13 artiklan** mukainen **arvokuilua kaventava säännös**, joka velvoittaa alusta- ja sisällönjakoyhtiöitä hankkimaan suostumuksen tekijänoikeudelliselle sisällölle alusta- ja muissa vastaavissa palveluissa, ja **muodostamalla Suomessa** tähän ehdotukseen **myönteinen kanta** kielteisen sijaan.
- **Pidättäytymällä uusista tekijänoikeuden rajoituksista** niin pitkälle kuin mahdollista (esim. 3 artikla), koska rajoitukset kaventavat luovan työn tekemisen ja tuotannon mahdollisuuksia. Tämän periaatteen tulisi näkyä Suomen kannassa.
- Vahvistamalla lainsäädännöllä sopimusympäristöä, johon meillä ja muissa Pohjoismaissa kuuluu muun muassa joustava **sopimuslisenssin** käyttö erilaisissa teosten jälkikäyttötilanteissa. Tätä kantaa sivistysvaliokunta on mietinnöissään korostanut monen eri lainsäädäntöhankkeen yhteydessä – ja tulisi korostaa myös tämän kannanmuodostuksen yhteydessä.

EDELLÄ MAINITTUJEN PÄÄKOHTIEN PERUSTELUT TIIVISTETYSTI**Lehtijulkaisujen suoja verkkoympäristössä kuntoon (11 artikla)**

- Lehtikustantajien toiminnan verkkoympäristössä voi rinnastaa esimerkiksi musiikin ja av-teosten levittämiseen verkossa. Lisensioinnin varmistamiseksi eri medioissa ja eri

yhteyksissä on muun muassa ääni- ja kuvatallennetuottajille säädetty oma lähioikeus. Samasta syystä esitys lehtikustantajien lähioikeudeksi on perusteltu.

- Ehdotetun uuden oikeuden nojalla lehtikustantajat voisivat lisensoida julkaisujensa sisältöjä sosiaalisen median yrityksille, hakupalveluille ja muille tietoyhteiskunnan palveluja tarjoaville toimijoille. Tämä lähioikeus selventäisi oikeustilaa nykyisten suojamuotojen ohella, ja helpottaisi näiden palvelujen tarjoajien luvan hankintaa, johon tämän lausunnon arvokuilua koskevassa kohdassa myös viitataan.
- Alusta- ja välityspalveluyritykset eivät itse tuota journalistisia sisältöjä eivätkä ota vastuuta sisällöistään eivätkä myöskään maksa veroja Suomeen mediayhtiöiden tavoin. Mainostulojen kerääjinä ne – muiden tuottaman sisällön jakamisen lisäksi – ovat olleet tehokkaita. Suomen valtion ei pidä kannattaa sellaista ansaintalogiikkaa, joka tapahtuu muiden tekemiä teoksia hyödyntämällä.

Arvokuilu kapeammaksi (13 artikla)

- Verkkoympäristössä teosten alusta- ja erilaisia välityspalveluja tarjoavien toimijoiden vastuuta tulisi direktiivissä ehdotetulla tavalla selventää ja velvoittaa nämä toimijat hankkimaan palveluissaan välitettävien teosten käyttöön asianmukaiset suostumukset ko. palveluissa tapahtuvista teosten käytöistä. Tätä tarkoittaa arvokuilun kaventaminen. Direktiiviehdotuksella haetaan tasapainoa toimijoiden välille.
- Monet teknisten palveluiden ylläpitäjät saavat merkittävää taloudellista hyötyä tarjoamalla kuluttajille, kansalaisille ja yrityksille laajoja teosten välitys- ja muita käyttömahdollisuuksia, mutta sivuuttamalla teosten käyttöön mahdollisesti tarvittavat luvat. Tätä epätasapainoa kavennettaisiin 13 artiklalla.
- Kun kyseiseen toimintaan on vielä liittynyt merkittävää mainonnan siirtymistä sisällöntuottajien (media)ympäristöstä teknisten alusta- ja muiden vastaavien palveluiden yhteyteen, on seurauksena ollut ammattimaisen luovan työn ehtojen radikaali huonontuminen.
- Perusmuistion mukaan (s. 8) *"Mitään ... ennakollisia ja kattavaa massalisensointia mahdollistavia mekanismeja ei markkinoilla ole olemassa..."* Sopimuslisensointilainsäädäntö, joka on ollut voimassa eri muodoissaan Suomessa jo vuosikymmeniä, mahdollistaa tarpeen vaatiessa juuri tällaisen enakoivan ja kattavan sopimusmekanismin. Suomen valtion kannassa tulee tuoda tämä selvästi esille tukemalla enemmän kuin varovasti 9a artiklaa.

Sopiminen ensisijaiseksi keinoksi (3 artikla, 9a artikla)

- Tekijänoikeudella suojattujen aineistojen käyttö myös digitaalisilla sisämarkkinoilla tulee järjestää, aina kun mahdollista, sopimuksin. Tekijänoikeuden rajoituksia tulisi säätää vain erittäin tärkeissä poikkeustilanteissa, jos teosten sopimus pohjaisessa käytettävyydessä on selvästi identifioitava ja vakava epäbalanssi. Jos on tarjolla sopimisvaihtoehto, sen tulee aina olla ensisijainen.

- Direktiivi perustaa uudenlaisia tekijänoikeuden rajoituksia sekä opetuksen että tiedonlouhinnan alueille, joilla molemmilla on Suomessa ja Pohjoismaissa jo käytössä sopimuslisenssiin perustuvia sopimusratkaisuja. Kopioisto ei kannata ehdotettuja uusia tekijänoikeuden rajoituksia. Niiden sijasta tulee vahvistaa kollektiivisen hallinnon käyttöä lupien järjestämiseen.
- Esimerkiksi tiedonlouhintaa koskevassa direktiivin 3 artiklan ehdotuksessa on alkuperäistä EU-komission ehdottamaa tiedonlouhinta-artiklaa muutettu siten, että poikkeus sallisi tieteellisessä tarkoituksessa tapahtuvan tiedonlouhinnan lisäksi kerätyn aineiston tallentamisen. Kopioistolla on jo vuosia ollut juuri tällaiseen käyttöön liittyvä sopimus, jolla asiaa on hoidettu tiedonlouhinnan tarpeita palvelevaksi. Tekijänoikeuden rajoituksella ei erilaisten teosmassojen tallentamista ja edelleen jakamista voi eikä tule järjestää.
- Epäonnistuneena voidaan pitää ehdotusta, että teoksiin kohdistuvaa tiedonlouhintaa koskevaa rajoitussäännöstä laajennettaisiin koskemaan myös kaupallisia toimijoita. Sopimuslisenssijärjestelmä tuodaan eri direktiiviehdotuksen yhteyksissä yhteisösääntelyssä esiin tärkeänä vaihtoehtona yksinoikeuksien rajoituksille ja pakkolisensseille. Sopimuslisenssijärjestely kykenee ratkaisemaan tehokkaasti monia digitaalisilla sisämarkkinoilla ilmeneviä lupatarpeita. Esimerkiksi arvokuilun kohdalla sopimuslisenssi tarjoaa juuri perusmuistiossa kaivatun *"ennakoivan ja kattavan sopimusmekanismi"*.

+ + +

Helsingissä, helmikuun 6. päivänä 2019
Kopioisto ry

Valtteri Niiranen
Toimitusjohtaja, varatuomari

Lisätietoja:

Toimitusjohtaja Valtteri Niiranen, 0400 245 008 ja valtteri.niiranen@kopioisto.fi

Kopioisto ry on tekijöitä, esittäviä taiteilijoita ja kustantajia edustava tekijänoikeusjärjestö. Kopioisto edustaa erillisillä valtakirjoilla yli 50.000 kotimaista oikeudenomistajaa sekä vastavuoroisuussopimuksien perusteella ulkomaisia oikeudenomistajia. Kopioisto edistää ja valvoo tekijänoikeuslainsäädännön tarkoittamien oikeuksien haltijoiden yhteistä etua oikeuksien käyttöä koskevissa asioissa. Kopioiston tehtäviin kuuluu muun muassa myöntää käyttölupia valokopiointiin, teosten digitaaliseen kopiointiin ja välittämiseen oppilaitoksissa ja tieteellisessä tutkimuksessa, opetustallennukseen sekä radio- ja televisio-ohjelmien edelleen lähettämiseen kaapeliverkossa ja yhteisantennijärjestelmissä.